

El Moviment Olímpic i el medi ambient

Joseph Tarradellas

Col·lecció **Lliçons universitàries** | 10

Centre d'Estudis Olímpics
Universitat Autònoma de Barcelona

Aquesta obra ha estat publicada com a part del projecte educatiu del Centre d'Estudis Olímpics (CEO-UAB), *Lliçons universitàries olímpiques*, promogut a través de la Càtedra Internacional d'Olimpisme (CIO-UAB). El projecte té com a objectiu oferir l'accés en línia a textos elaborats per experts internacionals i dirigits a estudiants universitaris i professors que tracten sobre les principals temàtiques relacionades amb els Jocs Olímpics.

Aquesta obra està subjecta a la llicència Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades 2.5 Espanya de Creative Commons. Ets lliure de copiar, distribuir i comunicar públicament l'obra, sempre que reconegues l'autor i editor, no sigui utilitzada per a finalitats comercials o generi una obra derivada d'aquesta.

Per citar aquest document, pots usar la referència:

Tarradellas, Joseph (2010): *El Moviment Olímpic i el medi ambient: lliçons universitàries olímpiques* [article en línia]. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics (UAB). Càtedra Internacional d'Olimpisme (CIO-UAB) [Data de consulta: dd/mm/aa]
<http://ceo.uab.cat/pdf/tarradellas_cat.pdf>

© Del contingut, 2003 Joseph Tarradellas
© De l'edició, 2010 Centre d'Estudis Olímpics (CEO-UAB)

ISBN: 978-84-693-6938-8

Sumari

1. Introducció	1
2. El medi ambient i els Jocs Olímpics.....	1
3. Els principals reptes mediambientals	4
4. Les activitats esportives i el medi ambient	7
4.1 Conceptes generals	7
4.2 Localització d'un esdeveniment o activitat esportiva	8
4.3 Instal·lacions esportives	8
4.4 Materials esportius	9
4.5 Transportj	10
4.6 Energia	11
4.7 Alimentació i allotjament.....	11
4.8 Administració de l'aigua i la salut	11
4.9 Tractament de residus	12
4.10 Protecció de la biosfera	13
4.11 Administració de l'esport.....	13
5. Fomentar l'actitud ecològica, l'educació i el coneixement.....	14
6. Des de la protecció del medi ambient al desenvolupament sostenible	14
 Bibliografia	 16
Lectures complementàries	16
Llocs web relacionats	17

1. Introducció

L'any 1866 el biòleg alemany Ernst Haeckel va definir el concepte de "ecologia". Segons Haeckel, l'ecologia estudia les relacions entre els éssers vius i tot allò que els envolta. Tanmateix, la influència de l'home a la natura i les seves conseqüències ja es veuen reflectides en els textos d'Hipòcrates i Aristòtil. Amb el desenvolupament de la civilització industrial i l'augment de la població humana, l'ecologia es va convertir durant el segle XX en una necessitat fonamental per a protegir els recursos i el medi ambient. La primera conferència mundial sobre medi ambient va tenir lloc en el 1972 a Estocolm.

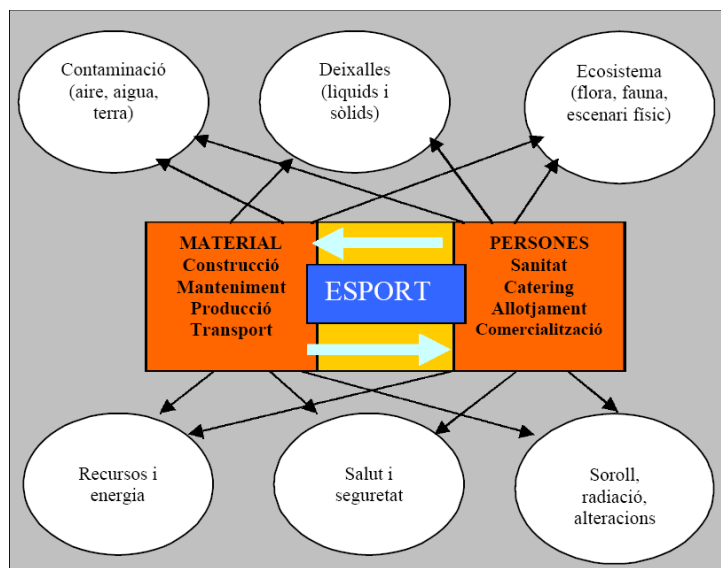
Després d'Estocolm, més de 100 governs van establir ministeris i agències de medi ambient. Les polítiques sobre protecció del medi ambient van promoure les indústries ecològiques i, ara, l'economia mediambiental és un dels factors principals en l'economia global amb un índex de creixement mundial del 5.5%. La segona conferència mundial sobre medi ambient i "Cimera per a la Terra", va tenir lloc en el 1992 a Rio de Janeiro i va estimular el concepte de "desenvolupament sostenible". Malgrat el fet que diverses convencions internacionals s'havien aprovat (la lluita contra la desertització, el canvi climàtic, el transport de residus perillosos, la biodiversitat, etc.) alguns països importants no les han respectades i encara queda molt per fer per a fer cara a un planeta cada vegada més degradat. Tots els grups humans estan implicats en aquesta lluita, i l'àmbit de l'esport és un dels més preocupats a causa dels seus valors fonamentals, el fet que l'esport segur necessita que el medi ambient estigui net i perquè a la gent jove els afecta més el futur del planeta i la pràctica de l'esport.

2. El medi ambient i els Jocs Olímpics

Practicar esport, especialment durant grans esdeveniments com els Jocs Olímpics, genera diversos impactes en l'ecosistema, des de repercussions insignificants fins a danys majors. Hi pot haver un impacte greu quan, durant esdeveniments importants, un gran nombre de persones es reuneixen en un lloc limitat durant un temps curt (per exemple, els Jocs Olímpics) o un impacte crònic quan alguns esportistes utilitzen un ecosistema durant un període llarg de temps (per exemple, ciclisme de muntanya).

No és fàcil descriure amb detall els efectes de l'esport en el medi ambient a nivell general perquè poden ser diferents per a cada tipus d'esport, alguns impactes possibles no són impactes directes i el grau de l'impacte és, normalment, més rellevant que el tipus.

L'esquema següent mostra els possibles impactes dels esdeveniments esportius en el medi ambient :

Durant molts anys el Comitè Internacional Olímpic i el seu president han sigut conscients de la importància de l'esport per a protegir el medi ambient i de l'exemple que els Jocs Olímpics han de donar.

En 1992, durant els 16ens Jocs Olímpics d'Hivern a Albertville es va tenir una cura especial per tal de protegir les reserves i àrees naturals. Al mateix any, totes les federacions internacionals i els comitès nacionals olímpics van signar el "Compromís per la Terra" durant els 25ens Jocs Olímpics a Barcelona. Al 1994, van declarar els 17ens Jocs Olímpics d'Hivern a Lillehammer "els Jocs Verds" per l'especial atenció a la protecció del medi ambient durant aquests Jocs. Al mateix any a París, durant el Congrés Olímpic del Centenari, es va introduir a la Carta Olímpica la necessitat de protegir el medi ambient:

"El Comitè Olímpic Internacional (COI) s'encarrega que els Jocs Olímpics es desenvolupin en unes condicions que demostrin una preocupació responsable per el

medi ambient, anima al Moviment Olímpic a demostrar aquesta preocupació, pren mesures per a reflectir-la en les activitats i ensenya a tots aquells connectats al Moviment Olímpic la importància del desenvolupament sostenible."

(COI, 2003:11)

Al 1995 el COI va establir la Comissió de l'Esport i el Medi Ambient. Aquesta comissió realitza essencialment dues activitats:

- "Promoure el coneixement i l'educació sobre la importància d'un ambient saludable i un desenvolupament sostenible entre els membres de la família olímpica i els que practiquen esport en general;
- Promoure els Jocs Olímpics els quals respecten el medi ambient i satisfan els criteris del desenvolupament sostenible."

(COI Comissió de l'Esport i el Medi Ambient, 2003a)

Al 1999, durant la 109ena sessió a Seül, el COI va aprovar l'Agenda 21 del Moviment Olímpic que inclou la protecció mediambiental en un programa més ampli d'accions econòmiques i socials per tal d'aconseguir un desenvolupament sostenible.

A la pràctica, el COI ha inclòs unes normes per la protecció del medi ambient per totes aquelles ciutats que s'ofereixen a realitzar uns Jocs Olímpics. Les ciutats candidates han de satisfer els següents requeriments:

- "Preparar esquemes i explicar breument el sistema de gestió de les fonts d'energia naturals i del medi ambient escollit per les autoritats públiques i les seves responsabilitats amb el COJO (Comitè Organitzador dels Jocs Olímpics);
- Proporcionar una visió de conjunt, tot incloent mapes i taules, si és possible, de la situació local respecte a l'estat del medi ambient, àrees protegides, monuments cultural i possibles riscos naturals;
- Obtenir de les autoritats competents una garantia oficial que confirmi que tots els treballs que es necessitin perquè els Jocs es puguin desenvolupar compliran amb les regles i la

legislació local, regional i nacional així com amb els acords internacionals i protocols en la planificació de la ciutat i el país, en la construcció i en la protecció del medi ambient;

- Comprovar que les autoritats competents han complert els estudis sobre l'impacte en totes els punts de reunió i serveis;
- Proporcionar un pla d'acció del medi ambient per als Jocs, tot indicant els objectius i prioritats i descrivint breument el sistema de gestió del medi ambient previst pel COJO;
- Indicar si hi ha, en el comitè de candidatura, un programa sobre la protecció del medi ambient i comprovar quins són els plans de COJO en aquest aspecte;
- Descriure quins esforços es faran per tal de protegir i millorar les característiques particulars del medi ambient natural i l'herència cultural durant els preparatius dels Jocs;
- Detallar els plans proposats per a manipular les deixalles sòlides, el tractament d'aigües residuals i l'administració d'energia, i explicar les repercussions esperades per a la ciutat i la regió en el futur;
- Descriure els projectes mediambientals pilots i el desenvolupament dels plans, així com també com s'aplicaran les tecnologies ecològiques en relació als Jocs;
- Mencionar qualsevol punt no esmentat en aquest qüestionari que el comitè de candidatura vulgui destacar".

(COI Comissió de l'Esport i el Medi Ambient, 2003b)

Després de Lillehammer, els Jocs de Sidney i Nagano van marcar una època respecte al medi ambient i la conservació dels recursos durant la preparació i l'esdeveniment.

3. Principals reptes mediambientals

El medi ambient és tot allò que envolta un organisme o organismes, incloent ambdós elements naturals i els construïts per l'home. L'ésser humà, com totes les altres espècies que formen l'ecosistema global, sempre ha interactuat amb el medi ambient i, d'alguna manera, ha contribuït a modificar-ho al llarg del temps. No obstant això, l'ésser humà és l'única espècie capaç de perjudicar els ecosistemes de forma considerable.

Hi ha tres fets importants que expliquen aquesta situació:

- El gran creixement de la població humana a la Terra des del segle XVIII;

- El desenvolupament industrial, que necessita més recursos, més energia i, consegüentment, emet més residus gasosos, líquids i sòlids;
- El limitat potencial d'alguns dels 11 ecosistemes principals a la terra que no poden satisfer totes les necessitats que resulten d'un desenvolupament uniforme. Els principals ecosistemes són: la tundra, la selva boreal o taïga, la selva subboreal, el bosc temperat, el bosc mediterrani o xeròfil, l'estepa o la pampa, els deserts, els semi-deserts, la sabana, la selva tropical i els ecosistemes de muntanya.

Els principals reptes mediambientals són :

Canvi climàtic i escalfament global: El canvi climàtic és la variació lenta de les característiques climàtiques en un lloc determinat, a causa directament o indirectament de les activitats humanes que alteren la composició de l'atmosfera. El escalfament global és l'augment de la temperatura del planeta i es relaciona amb l'increment dels gasos amb efecte hivernacle, com el diòxid de carboni o el metà.

Esgotament de l'ozó: Present a l'atmosfera, l'ozó protegeix la vida a la superfície de la terra dels efectes perjudicials dels raigs ultraviolats (mutacions, càncers,...). Alguns gasos com els fluorocarburs destrueixen l'ozó, principalment als pols durant l'hivern.

Contaminació: Tots tipus de emissions (cotxes, calefaccions, fogons, indústries,...) produeixen components que afecten el sistema respiratori (diòxid de sulfur, monòxid de carboni, ozó, partícules), i tenen efectes mutagènics (hidrocarburs) o globals (diòxid de carboni, clorofluorocarburs).

Pèrdua de la biodiversitat: Un ecosistema saludable ha de ser ric en el nombre d'individus i de espècies diferents. La pesca intensiva, la caça i l'agricultura, la urbanització, el turisme i la migració d'espècies estan reduint la biodiversitat natural en tot el món.

Deforestació i desertització: Hi ha un espectacular descens de la superfície forestal, principalment de la selva tropical. Als climes tropicals, la deforestació normalment causa la desertització perquè, després d'haver tallat els arbres, el terra es converteix en estèril.

Escassetat d'aigua dolça: Per a una vida normal amb el menjar equilibrat, cada individu necessita uns 1.300.000 litres d'aigua dolça cada any: 1.000 L per beure i cuinar, 100.000 per la higiene i 1.200.000 L per preparar el menjar. En algunes regions seques del món no n'hi han reserves suficients o l'equipament no està adaptat per a satisfer aquestes exigències. A més, en alguns llocs la poca aigua que n'hi ha s'utilitza per propòsits no bàsics per a la població local com l'exportació productes agrícoles o manufacturats.

Aigua dolça i contaminació del mar: La urbanització, la falta de plantes de tractament d'aigües residuals porta a la superfície i el subsòl elements tòxics de l'aigua com bacteries, virus i matèries orgàniques tòxiques i químics. Els naufragis són la causa principal de la contaminació del mar, pels hidrocarburs i combustibles.

Deterioració del sòl: L'agricultura intensiva que fa ús de fertilitzants i pesticides per a afavorir no tan sols la compressió del sòl a causa de les corrents d'aigua sinó també els processos tradicionals de crema i deforestació per a sanejar la vegetació. Aquest fenomen s'està accelerant en alguns ecosistemes com el semidesèrtic, la sabana i la selva tropical.

Deposició i transport de residus perillosos: La deposició no controlada de residus i productes tòxics pot causar molts problemes a la salut de la població que els envolta i, a més, pot contaminar les aigües de la superfície i les del subsòl. A més, el risc de contaminació es veu augmentat pel transport d'aquests productes, que normalment es fa amb sistemes inadequats (camions, vaixells, etc.)

Contaminació química: A la nostra civilització, estem en contacte amb unes 100.000 molècules químiques diferents. Algunes són tòxiques (metalls pesants, organoclorins, hidrocarburs aromàtics ...) però, a més de no ser biodegradables s'acumulen a la cadena alimentària.

Contaminació radioactiva: La contaminació radioactiva del món pot ser una conseqüència dels incidents produïts a les centrals o als vaixells nuclears. No obstant això, la contaminació local pot ser el resultat de la deposició inapropiada dels materials radioactius utilitzats en l'instrumental de radiologia, investigació o indústries.

Enginyeria genètica: Els efectes de la biodiversitat, de les defenses naturals i la dinàmica de població de la disseminació d'organismes genèticament modificats als espais oberts es un tema que encara es discuteix i del que n'hi han moltes incògnites. S'han d'aplicar els principis de precaució.

Esgotament dels recursos naturals: Els oceans han estat massa explotats i la quantitat de peixos capturats està disminuint on no existeix una normativa per a assegurar la seva reproducció. La font d'energia més important, el petroli, és una de les fonts no renovables que es pot utilitzar, en comptes de ser cremat, per a molts altres usos nobles, com els materials plàstics.

Descontrol de la urbanització: Les metròpolis amb un augment de la població pobre estan creixent en tot el món. La majoria d'aquestes metròpolis no tenen les possibilitats o la voluntat política per a crear unes infraestructures adaptades a aquests immigrants. Com a resultat, hi ha un desenvolupament del suburbis pobres on hi manquen les condicions sanitàries mínimes, existeix la marginació i l'economia submergida . En aquesta situació, les condicions de la salut es deterioren i el ambient local es degrada. A més, els medis de transport públic no s'adapten a aquest creixement i se substitueixen per medis particulars, causant un alt número d'accidents, embussos, pèrdua de temps i contaminació de l'aire.

4. Activitats esportives i el medi ambient

4.1. Conceptes generals

En general, la protecció del medi ambient es realitza a través de dos tipus de mesures: preventives i correctives.

Mesures preventives

Quan es planifica un esdeveniment, cal incloure unes mesures preventives pel medi ambient. Encara que l'èmfasi s'ha de posar en modificar els processos i comportaments, el primer objectiu ha de ser la reducció del impacte mediambiental. Aquest impacte mediambiental s'ha d'evitar des del principi. Si no es possible, l'impacte s'ha de reduir o substituir per altres

productes, sistemes de gestió o tecnologies. S'ha d'adoptar el principi de "del bressol a la tomba" o la avaluació del cicle vital juntament amb el concepte d' "administració mediambiental del producte" que especifica tots els passos necessaris que s'han d'integrar en un producte per a minimitzar els impactes mediambientals, des de l'extracció dels materials sense refinar, passant pel procés de manufactura, l'ús del producte, la recuperació i la reutilització de residus fins a l'última deposició.

Mesures correctives

Les mesures mediambientals s'han d'utilitzar també per a reduir els efectes tant durant com després de l'esdeveniment, això inclou, el reciclatge, l'eliminació i la compensació. L'aplicació del principi de "qui contamina paga", encara que es obvi, també estimula el desenvolupament de productes no nocius pel medi ambient, usos i aproximacions. Un principi així, per tant, ha d'extendre's a tots els esdeveniments esportius, amb projectes de compensació econòmica per la deteriorització mediambiental, preferiblement en la restauració.

4.2. Localització d'un esdeveniment o activitat esportiva

La localització és el punt crític de les instal·lacions o esdeveniments esportius. No tan sols determina l'impacte mediambiental, sinó que també l'accessibilitat, la proximitat dels usuaris i l'impacte visual. L'elecció d'un lloc pot reduir o intensificar la influència negativa de les instal·lacions o l'esdeveniment. Els objectius són:

- Minimitzar l'impacte mediambiental en escollir el lloc més apropiat;
- Conservar i protegir els paisatges.

Les ciutats i regions que sol·liciten realitzar un esdeveniment esportiu han d'assegurar que obeiran les recomanacions sobre el medi ambient del COI per als Jocs Olímpics o de la federació esportiva en qüestió. És obligatori fer un informe sobre el medi ambient, com el EIA (Avaluació de l'Impacte Mediambiental).

4.3. Instal·lacions esportives

Cal posar especial atenció a l'ús de les instal·lacions esportives existents, per conservar-les en bones condicions i millorar-les augmentant la seguretat i reduint l'impacte mediambiental. Les

instal·lacions esportives constitueixen la part més visible de qualsevol activitat esportiva, esdeveniment o organització. La localització, la construcció, els materials i els processos de funcionament constitueixen una alta font de danys.

Els objectius són:

- Evitar les concentracions inútils;
- Reduir els impactes relacionats amb la localització (paisatge, ús de la terra);
- Minimitzar la consumició d'aigua i energia;
- Reduir la contaminació;
- Proporcionar facilitats per a les persones discapacitades.

a) Fase de planificació

En realitzar una planificació detallada, els criteris sobre medi ambient han de formar part del procés de decisió. El fet de pensar en el medi ambient en aquesta fase pot ajudar els organitzadors a evitar els subseqüents problemes.

b) Fase de construcció

Durant aquesta fase, poden esdevenir-se accidents i alteracions com l'alliberació accidental de substàncies tòxiques, l'augment del trànsit o soroll. Una planificació rigorosa i sòlida de la construcció pot protegir no tan sols el medi ambient, sinó també els treballadors i la gent que hi viu a prop.

c) Fase de funcionament

La fase de funcionament és gairebé sempre la més llarga en la vida d'una instal·lació. S'hi subministra aigua, energia i altres béns, els materials es mantenen i s'eliminen els residus. La instal·lació organitza activitats d'entreteniment i competició. S'ha de fer una aproximació "verda" a totes aquestes activitats.

4.4. Materials esportius

A causa de la gran varietat d'esports i al desenvolupament de les noves tecnologies en materials esportius, el mercat en articles per a l'esport és variat. Aquesta evolució ha fet que s'utilitzin noves substàncies en els processos de fabricació. Algunes d'aquestes substàncies són

molt tòxiques i poden danyar durant la fabricació, l'ús o deposició del material. Un altre punt important és la curta vida d'alguns materials, que es queden antiquades abans que s'esgotin, i com a resultat es generen residus. Els objectius són:

- Reduir la contaminació a causa dels materials esportius;
- Reutilitzar i reciclar els articles quan sigui possible;
- Promoure materials sòlids mediambientalment;
- Afavorir els productes locals i el coneixement sobre la fabricació.

Les companyies que fabriquen materials esportius han d'obtenir els certificats 9.000 i 14.000 de la ISO de Seguretat de Qualitat i Gestió Mediambiental i desenvolupar l'ús dels mètodes de l'evolució del cicle vital per a controlar i reduir l'impacte global dels seus productes.

Respecte als materials esportius, algunes de les societats de jugadors tenen l'oportunitat d'ajudar:

- La responsabilitat individual dels atletes o clubs esportius en l'elecció dels materials;
- La responsabilitat del COI, les federacions internacionals i nacionals i altres organitzacions esportives en definir les normes mediambientals pels seus patrocinadors i materials.

4.5. Transport

El transport és necessari per arribar a les instal·lacions esportives. El transport contribueix en molts riscos mediambientals, particularment a la contaminació de l'aire (efecte hivernacle, formació de l'ozó a nivell del sòl, hidrocarburs, escombraries...) en els problemes relacionats de salut i en el consum de petroli, una font d'energia no renovable. La reducció de les distàncies realitzades amb un vehicle privat, incentius per promoure el transport públic i el transport no contaminant (és a dir, cotxes elèctrics, bicicletes) junt amb la planificació d'uns medis de transport sòlids poden minimitzar la contaminació de l'aire, el soroll i les alteracions i estalviar energia.

4.6. Energia

Als esdeveniments esportius, l'energia és necessària per a produir els béns que es consumeixen, per a que l'esdeveniment i les instal·lacions relacionades funcionin, i per a transportar la gent i els productes a l'esdeveniment. Actualment la majoria de la energia utilitzada no és sostenible. Gran part es produeix a partir de fonts d'energia no renovables com els combustibles fòssils, que poden causar gran quantitat de contaminació i és el major contribuïdor a l'escalfament global i a la contaminació de l'aire. Moltes maneres de producció d'energia, com les centrals nuclears o els cremadors de combustible fòssil, impliquen un alt grau de riscos per a la salut humana o el medi ambient. Encara si les organitzacions esportives poden generalment no exercir una influència a les normes d'energia globals de la regió, poden actuar des del seu àmbit. El COI continuarà exclouent els esports a motor i, si es possible, s'evitaran els esdeveniments nocturns que necessitin molta il·luminació. En l'àmbit local, a les instal·lacions esportives o esdeveniments se'ls proporcionarà energia de fonts renovables com la solar o eòlica.

4.7. Alimentació i allotjament

Els hàbits d'alimentació estan íntimament relacionats amb la nostra actitud respecte al mediambient. Algunes pràctiques de distribució agrícola i alimentària, i alguns negocis de càterin tenen un impacte altament negatiu en el medi ambient. No tan sols en l'àmbit personal sinó també quan es consideren els Jocs Olímpics, els campionats o les competicions locals com una activitat responsable que implica una alimentació i un allotjament pot tenir efectes molt positius en la salut i en el medi ambient local o global. Cal:

- Tenir en compte les condicions d'higiene estrictament;
- Minimitzar les deixalles tot maximitzant el reciclatge;
- Afavorir tant com sigui possible els productes agrícoles locals;
- Utilitzar el béns i aliments que s'han creat respectant el medi ambient i el desenvolupament de les poblacions locals.

4.8. Administració de l'aigua i la salut

L'aigua és l'ecosistema més important a la terra per la seva superfície i també (quan es dolça) és l'únic medi capaç de transportar la majoria dels elements químics necessaris per a la vida.

L'aigua és vida. Els recursos d'aigua dolça són finits i es troben en un sistema tancat. L'administració d'aigua depèn dels rius, llacs i aqüífers, de la necessitat de beure aigua, la irrigació, i cada vegada més de la necessitat d'energia per a les indústries. A molts llocs del món els recursos d'aigua dolça estan subjectes a molta pressió: els residus industrials, les aigües residuals i d'escorrentia agrícola sobrecarreguen els rius i llacs amb químics i residus tot enverinant el subministrament d'aigua.. La qualitat de vida, de salut, l'energia hidroelèctrica i la producció alimentària estan íntimament relacionades amb l'accessibilitat i la qualitat de l'aigua. A l'esport, l'aigua pot ser un medi natural o artificial (vela, piragüisme, natació). Per a protegir els reserves d'aigua s'han de respectar les següents recomanacions bàsiques:

- Satisfer les necessitats generals per a l'activitat esportiva o esdeveniment sense posar en perill el subministrament d'aigua de la regió;
- Protegir els reserves d'aigua;
- Tractar les aigües residuals;
- Promocionar les activitats i instal·lacions que necessiten menys quantitat d'aigua;
- Reutilitzar l'aigua tractada per la irrigació dels camps, els banys, etc;
- Evitar qualsevol pràctica que comporti un risc de contaminar les aigües de la superfície o el subsòl . No llençar mai residus, olis, greixos o qualsevol producte químic a les aigües naturals o a aigües tractades..

4.9. Tractament de residus

Les activitats esportives, especialment les que són a gran escala, poden generar molts residus, alguns dels quals poden causar poc més que brutícia o alteracions sense importància, mentre que unes altres tenen efectes perjudicials i duradors al medi ambient i a la salut humana. Els residus són inevitables, però un bon tractament assegura que les quantitats siguin mínimes.

Cal respectar les següents recomanacions:

- Minimitzar la quantitat de residus que cal eliminar o tractar;
- Escollir amb cura els béns i material utilitzats, especialment: - evitar béns que continguin substàncies tòxiques, - escollir béns reutilitzables o reciclables, - escollir béns que els residus dels quals puguin ser tractats;
- Llençar els residus als llocs pertinents, especialment als llocs de difícil accés per al públic;

- Minimitzar la contaminació a causa dels residus tot separant els reciclables (matèria orgànica per a ser composta, vidre, ferro, alumini, paper i alguns plàstics) dels no reciclables.

4.10. Protecció de la biosfera

L'ús i el tractament de l'aigua, la deposició de residus, els hàbits alimentaris i el transport poden influir directament o indirectament a la biosfera. No obstant això, algunes activitats esportives encara estan relacionades amb la natura i conseqüentment necessiten una especial atenció per protegir-la. La pràctica de l'esport als ecosistemes naturals és una bona manera de descobrir la bellesa del medi ambient, però cal fer-ho respectant algunes recomanacions:

- No practicar mai esport en una àrea restringida;
- Evitar la practica intensiva d'esport als ecosistemes fràgils o en perill com les altes muntanyes, pantans o manglars;
- Evitar les àrees naturals durant el període de reproducció de la fauna;
- Respectar els elements naturals i l'herència cultural;
- Quan una zona natural o bosc ha de sofrir un canvi irreversible a causa d'un esdeveniment o una instal·lació esportiva, compensar-ho creant en algun lloc una nova zona natural equivalent;
- Escollir camins especialment equipats per a l'esport.

4.11. Administració de l'esport

L'administració d'un club, un equip, un esdeveniment o d'una institució esportiva com el COI, els comitès olímpics nacionals, les federacions internacionals o nacionals respecten el medi ambient sempre que es portin a terme les següents condicions:

- Ús de sistemes d'il·luminació, de xarxes d'ordinadors i fotocopiadores amb un baix consum d'energia;
- Estalvi d'aigua;
- Separació de deixalles en productes peril·losos, paper, vidre, plàstic PET, piles, alumini, ferro, cables elèctrics i filferros de coure, aparells electrònics, fusta, tintes, olis, deixalles domèstiques, etc;
- Ús de paper ecològic (reciclat o sense clor), de documents a doble cara i reutilització de

papers per a esborranys;

- Fomentar l'ús de materials reutilitzades, el menys embalats possible.

5. Fomentar l'actitud ecològica, l'educació i el coneixement

La filosofia principal per a aconseguir una actitud ecològica és pensar globalment i actuar localment.

Respectar el medi ambient significa també respectar la vida i a un mateix. També s'ajusta a un dels objectius principals dels Jocs Olímpics que és “contribuir a construir un món millor i sense violència”. Aquest objectiu és responsabilitat de cada individu i cada organització no tant sols practicant esport sense danyar el medi ambient i sinó que també augmentant l'educació i el coneixement.

Tenen una especial responsabilitat els esportistes famosos, les companyies d'equipament esportiu mundials i els medis de comunicació. Els pares, professors i entrenadors poden també influir moltíssim en les noves generacions per a que respectin el medi ambient. En l'àmbit local, els clubs esportius tenen vertaderes oportunitats d'influir positivament al medi ambient: realitzant activitats per a netejar les instal·lacions i els patis, afavorint el transport en grup quan s'han de desplaçar a una competició, respectant l'ecosistema natural mentre es corre, es va en bicicleta, es navega o s'escala i col·laborant amb les organitzacions mediambientals.

6. Des de la protecció del medi ambient al desenvolupament sostenible

La conservació del medi ambient a llarg termini solament serà possible si es combina amb el desenvolupament social, econòmic i polític dirigit especialment al benefici dels membres més pobres de la societat. Durant la “Cimera per a la Terra” a Rio de Janeiro al 1992, la majoria de les nacions es van comprometre a cercar el desenvolupament econòmic de manera que es protegissin el medi ambient i les fonts d'energia no renovables. Es va anomenar

“desenvolupament sostenible” que cal realitzar a través d’una guia teòrica i pràctica coneguda amb el nom d’ “Agenda 21”.

D’acord amb la filosofia de l’Olimpisme, la Carta Olímpica particularment amb el tercer i sisè principi fonamental, el Moviment Olímpic va acceptar ampliar la seva responsabilitat mediambiental al concepte de desenvolupament sostenible i ha establert la seva pròpia Agenda 21.

L’Agenda 21 del Moviment Olímpic suggereix unes nocions generals, sobre els temes on pugui contribuir, per a poder guiar l’activitat del Moviment Olímpic. Proporciona un programa d’actes dissenyats per a facilitar unes condicions socio-econòmiques millors, la conservació del medi ambient i les fonts d’energia naturals, i per a que els seus membre puguin exercir un paper més significant en el desenvolupament sostenible. Aquest programa s’ha fet seguint aquests tres objectius:

- Millorar les condicions socio-econòmiques;
- Administrar i conservar les fonts d’energia per a un desenvolupament sostenible;
- Enfortir el paper els grups principals.

L’Agenda 21 del Moviment Olímpic s’ha de realitzar en un clima de respecte pels diferents contextos socials, econòmics, geogràfics, climàtics, culturals i religiosos que són característics de la diversitat dels membres del Moviment Olímpic.

Bibliografia

CIO (2003): *Olympic Charter*. Lausanne : International Olympic Committee. Available online:
http://multimedia.olympic.org/pdf/en_report_122.pdf

IOC Sport and Environment Commission (2003a): *History and mission of the Commission*.
Available online at:
http://www.olympic.org/uk/organisation/commissions/environment/index_uk.asp

IOC Sport and Environment Commission (2003b): *Olympic Games and the environment: requirements for candidate cities*. Disponible en:
http://www.olympic.org/uk/organisation/commissions/environment/games_uk.asp

Lectures complémentaires

Chernushenko, David (1994): *Greening our Games: running sports events and facilities that won't cost the earth*. Ottawa : Centurion.

CIO (1997): *IOC Manual on Sport and Environment*. Lausanne : International Olympic Committee, Sport and Environment Commission.

CIO (1999): *Olympic Movement's Agenda 21*. Lausanne : International Olympic Committee, Sport and Environment Commission.

CIO (2000): *Be a champion for the environment: summer games booklet*. Lausanne : International Olympic Committee, Sport and Environment Commission.

CIO (2002): *Be a champion for the environment: winter games booklet*. Lausanne : International Olympic Committee, Sport and Environment Commission.

ISO (1998): *ISO14000 series environmental management systems*. Genève : ISO. Disponible en :
<http://www.iso14000-iso14001-environmental-management.com/>

Moran, Joseph M. (1986): *Introduction to environmental science*. New York : Freeman.

Odum, E.P. (1997). *Ecology: a bridge between science and society*. Sunderland : Sinauer Associates

Rogers, Adam (ed.) (1995): *Taking action: an environmental guide for you and your community*. Nairobi : United Nations Environment Programme : United Nations Non-governmental Liaison Service. Disponible en: <http://www.nyo.unep.org/action/default.htm>

OECD (1999): *OECD environmental data: Données OCDE sur l'environnement: compendium 1999*. Paris : OECD.

United Nations (1972): *Report of the United Nations conference on the human environment*, Stockholm 1972. Disponible en:
<http://www.unep.org/Documents/Default.asp?DocumentID=97>

United Nations (1992): *United Nations Rio declaration on environment and development*. Disponible en:
<http://www.unep.org/Documents/Default.asp?DocumentID=78&ArticleID=1163>

United Nations (1993): *The Earth summit : the United Nations Conference on Environment and Development (UNCED)*. London : Graham & Trotman : Martinus Nijhoff, 1993

Worldwatch Institute (2003): *State of the World 2003* . Washington : The Worldwatch Institute.

Llocs web relacionats

IOC Sport and Environment Commission (Comisión de Deporte y Medio Ambiente)
http://www.olympic.org/uk/organisation/commissions/environment/index_uk.asp

United Nations Environmental Programme (Programa de Medio Ambiente de Naciones Unidas)
<http://www.unep.org>

El Moviment Olímpic i el medi ambient

El medi ambient és un dels reptes més importants del segle XXI. La conservació dels recursos naturals i la qualitat de l'aigua, l'aire, els sòls i els ecosistemes naturals o construïts és una condició bàsica per garantir un desenvolupament equilibrat i sostenible per les generacions futures. Les activitats esportives poden ser factors contaminants però, quan es duen a terme de manera responsable, poden participar en la protecció del medi ambient i dels recursos. Aquesta lliçó presenta conceptes generals sobre els reptes mediambientals, les responsabilitats i les accions del Moviment Olímpic, i la manera de desenvolupar activitats esportives relacionades amb el medi ambient

Joseph Tarradellas
Ecole Polytechnique Fédérale de Lausanne

Centre d'Estudis Olímpics
Universitat Autònoma de Barcelona

Edifici N. 1a. planta
08193 Bellaterra (Barcelona)
Espanya

Phone +34 93 581 1992
Fax +34 93 581 2139

<http://ceo.uab.cat>
ceoie@uab.cat

